

Krepitev kompetenc strokovnih delavcev na področju vodenja inovativnega vzgojno-izobraževalnega zavoda v obdobju od 2024 do 2028

Tema/vsebinsko področje: Vseživljenjsko učenje

3. konferenca učiteljev družboslovnih in humanističnih predmetov: *Mladi in državljanstvo*

Kongresni center Portus, Portorož, 27. 6. 2025

Zadeva: Vabilo učiteljem in učiteljicam za prispevke

Dne 27. 6. 2025 bo potekala v Kongresnem centru Portus v Portorožu 3. konferenca učiteljev in učiteljic družboslovnih in humanističnih predmetov z naslovom *Mladi in državljanstvo*.

Opis konference

Ključni namen konference bo prikazati priložnosti in izzive ozaveščanja in krepitve državljskih kompetenc pri mladih. V ospredju preučevanja bo ozaveščenost mladih, da ravnajo kot odgovorni državljani na temelju razumevanja družbenih, gospodarskih, pravnih ter političnih konceptov in struktur, dogajanja v svetu in doma ter trajnostnega razvoja (Priporočilo Sveta Evropske unije o ključnih kompetencah za vseživljenjsko učenje 2018).

Ugotovitve mednarodne raziskave državljanske vzgoje in izobraževanja kažejo na upad državljskih kompetenc slovenskih osnovnošolcev in zanimanje za družbena in politična vprašanja v družbi (zaupanje v institucije kot so vlada, državni zbor, sodišča, tradicionalni mediji, pomen državljanstva v povezavi z družbeni gibanji). (ICCS 2022).

Konferenca bo namenjena tudi krepitvi državljskih kompetenc v povezavi s posodabljanjem učnih načrtov in katalogov znanja, v katere se kot pomemben skupni kroskurikularni cilj umešča prav državljanstvo (Skupni cilji in njihovo umeščanje v učne načrte in kataloge znanja 2024).

Pričakujemo, da bo konferenca in predstavljeni prispevki v pomoč in spodbudo pri nadaljnjem razvoju in raziskavah na področju *Mladih in državljanstva*, hkrati pa bo nagovorila učitelje in učiteljice, da predstavljene izsledke in spoznanja uporabijo pri pouku, ki se navezuje na državljanske kompetence.

Cilji konference so predstaviti:

- * izsledke mednarodne raziskave državljanske vzgoje in izobraževanja iz leta 2022;
- * priložnosti in možnosti vključevanja državljanske kompetence kot skupnega cilja v okviru posodabljanja učnih načrtov in katalogov znanja;
- * primere odlične in obetavne pedagoške prakse spodbujanja, razvijanja in krepitve državljanske kompetence pri pouku;
- * priložnosti in možnosti za krepitev državljanske kompetence pri mladih na primerih učnih dosežkov učencev;
- * razmišljanja in poglede mladih o državljanski kompetenci in njeni vlogi pri krepitvi aktivnega državljanstva.

Več informacij bo objavljenih na spletni strani konference <https://www.zrss.si/konference/stalne-konference/duh/>.

Tako vabimo k sodelovanju vse zainteresirane učitelje in učiteljice družboslovnih in humanističnih predmetov. Aktivno sodelovanje oz. aktivni prispevek potrdite s pripravo razširjenega povzetka prispevka za zbornik.

Navodila za pisanje razširjenih povzetkov prispevkov za zbornik konference

Tehnična navodila

Razširjeni povzetek referata naj bo napisan v slovenščini, obsega naj 500 besed. Avtorji naj pri pisanju povzetka uporabijo in citirajo najmanj pet virov (oz. enot literature). Besedilo naj bo napisano v urejevalniku besedil Microsoft Office (Word). Pisava naj bo Times New Roman, velikost črk 12, razmik med vrsticami 1.15, besedilo pa obojestransko poravnano. **Drugih oblikovanj besedila se ne vključuje.**

Na začetku razširjenega povzetka se napiše naslov prispevka, ime avtorja/avtorjev (ime, priimek, akademski naziv), institucijo zaposlitve in naslove elektronske pošte avtorjev razširjenega povzetka. Sledi **pet ključnih besed** v slovenščini. Prispevek se nadaljuje z **izvlečkom v angleščini** v obsegu 150 besed in pet ključnih besed v angleščini (za angleški prevod poskrbijo avtorji prispevkov). Naslov razširjenega povzetka je napisan z velikimi, podnaslovi z malimi črkami, oboje z levo poravnavo besedila v Wordu. Pri zapisovanju referenc uporabite APA citiranje (glejte *Prilogo*).

Na koncu razširjenega povzetka se navede do pet temeljnih del virov oz. literature, ki se nanašajo na temo razširjenega povzetka, od tega vsaj tri iz zadnjega desetletja.

Vsebinska struktura razširjenega povzetka

V **uvodu** v razširjeni povzetek je predstavljena glavna ideja oz. raziskovalni problem ter namen povzetka s kratkim uvajanjem v osrednji del povzetka, predstavljena je metodologija dela. Piše se v tretji osebi množine. **Glavni del** je lahko členjen v en sam osrednji del, lahko pa je členjen v podpoglavja, ki so posebej podnaslovljena. Najprej se v glavnem delu predstavi teoretični del, nato pa konkretne oz. praktične primere oz. rezultate, ki sestavljajo vsaj polovico glavnega dela razširjenega povzetka. Sledi **sklep**, ki vsebuje razpravo, odgovor na zastavljeno vprašanje oz. problem ali idejo v uvodu. Sledi seznam uporabljenih **virov in literature**, urejen po abecednem redu, ki obsega vse v članku citirane vire in literaturo.

Izvleček razširjenega povzetka v angleščini obsega 120 besed. V njem so povzete glavne ugotovitve, ideje in bistvo. K izvlečku dopišete tudi **pet ključnih besed v angleščini**. Za prevod poskrbite avtorji sami.

Recenzije in časovnica

Razširjeni povzetki bodo recenzirani, zato morajo zadostiti strokovnim in znanstvenim zahtevam znanosti ter razpisnim navodilom konference. Zainteresirani učitelji in učiteljice napovedo aktivne prispevke s prijavo razširjenih povzetkov do 31. 3. 2025. Razširjene povzetke oddate do 25. 4. 2025 po elektronski pošti na e-naslov konferenca.duh@zrss.si. Povratno informacijo o izboru prispevkov prejmejo avtorji do 15. 5. 2025. Morebitne popravke glede na povratno informacijo o izboru vnesejo do 30. 5. 2025 in jih ponovno oddajo na e-naslov konferenca.duh@zrss.si.

Navodila za predstavitev sprejetih prispevkov na konferenci bomo avtorjem pravočasno sporočili.

Prijavnica razširjenega povzetka za zbornik konference družboslovnih in humanističnih predmetov *Mladi in državljanstvo*

Ime in priimek	
Akademski naziv (če ga avtorji in avtorice imajo)	
Naslov institucije	
E-pošta	
Naslov prispevka	

Paneli

Obkrožite panel, za katerega prijavljate prispevek. Na voljo je osem panelov. V pomoč pri odločitvi so vam opisi in cilji, glavno vodilo pa teme posameznih panelov.

1. Mladi in aktivno državljanstvo

Opis panela

V javnem diskurzu pogosto zasledimo splošno prepričanje, da mladih ne zanima politika in pomembne družbenopolitične teme, da so neangažirani in pasivni. Ta predpostavka je lahko problematična, če na angažma mladih gledamo ozko in zgolj v okviru konvencionalnega političnega delovanja. Raziskave namreč ugotavljajo, da mladi iščejo nove in drugačne načine angažiranja in političnega delovanja. Za te je značilno prepletanje civilnodružbenega delovanja in različnih oblik ne/konvencionalne politične participacije, izraža pa se lahko tako na ravni individualnih iniciativ, kolektivnega družbenega ukrepanja in ravni politične angažiranosti. Obstaja torej velika pestrost družbenopolitičnega delovanja mladih: na področju izboljšanja življenja v šolski, lokalni skupnosti; varovanja okolja; udejanjanja etične potrošnje, bojkota, delovanja v civilnih organizacijah, društvih, prostovoljskih dejavnostih, udeležbe na protestih, oblikovanja/podpisa peticije, udeležb na volitvah, referendumih, članstva in dela v političnih strankah ipd. Pri tem pa se mladi poslužujejo tako fizičnih prostorov kot digitalnih okolij.

V panelu bomo predstavljali in diskutirali o raznolikih oblikah družbenopolitičnega delovanja mladih in izmenjali primere učnih ur ter drugih pedagoški praks v okviru šol, ki podpirajo, razvijajo in omogočajo aktiven družbenopolitičen angažma učencev in dijakov. Te se lahko nanašajo tako na pouk predmetov v šoli (skozi aktivne metode dela, oblike pouka, didaktične pristope in orodja ter z vključevanjem in participacijo vseh v razredu), na druge inovativne aktivnosti, ki potekajo v okviru šole (npr. dan dejavnosti, razredna, šolska, dijaška skupnost, šolski parlament, šolska vlada ipd.), na vsešolski pristop (t. i. kultura šole, prek udejanjanja demokratičnih vrednot v šolskem vsakdanu) in v sodelovanju z okoljem (npr. socialne inovacije z vplivom na lokalno skupnost).

Dejavnosti, ki omogočajo in krepijo aktivno državljanstvo učencev in dijakov zajemajo njihovo aktivno vlogo v celotnem procesu učenja: prek spoznavanja in identifikacije družbeno relevantnih izzivov, reševanja problemskih in avtentičnih vprašanj, z načrtovanjem in izvajanjem dejavnosti, ki vključujejo priložnosti za bolj pravične in bolj trajnostne družbene spremembe, s sodelovanjem, učinkovito in konstruktivno komunikacijo, vodenjem, pogajanjem in odločanjem, prek refleksije procesa učenja in

delovanja (ki se nanaša tako na vrednote, stališča, veščine in znanje), do spremljanja učinkov oziroma zelenih sprememb v ožjem in širšem okolju (družbenem, okoljskem ali gospodarskem).

Cilji panela:

- teoretično in na aktualnih primerih osvetliti raznolike oblike družbenopolitičnega delovanja mladih v sodobnem času ter jih povezati s primeri v šolskem prostoru;
- predstaviti primere kakovostnih in inovativnih učnih praks z razvitimi orodji in metodami dela, ki omogočajo in krepijo participativno vlogo učencev in dijakov;
- predstaviti primere inovativnih civilnodružbenih aktivnosti in pobud učencev ter dijakov (od ideje, raziskovanja, načrtovanja, izvedbe, refleksije, do spremljanja učinkov dejavnosti v šolskem, lokalnem ali širšem okolju);
- spodbuditi razpravo med udeleženci o učnih dejavnostih, ki omogočajo transformativno delovanje za večjo družbeno pravičnost in trajnostnost.

Teme panela:

- Civilnodružbene akcije učencev in dijakov, ki spreminjajo kakovost šolske skupnosti
- Socialne inovacije v sodelovanju z okoljem in vplivom na lokalno skupnost
- Politična participacija učencev in dijakov v šolski in lokalni skupnosti
- Demokratično državljanstvo kot vsešolski pristop
- Didaktični pristopi, metode in orodja, s katerimi učitelji pri pouku spodbujajo in razvijajo aktivno državljansko delovanje učencev in dijakov

2. Krepitev državljske in državotvorne drže pri mladih

Opis panela

Državljska in državotvorna drža sta bistveni del državljanstva. Državotvorno držo pri mladih se krepi s spodbujanjem pripadnosti državi in državne identitete, s podporo in lojalnostjo državi kot instituciji ter njeni suverenosti. Z zgodovinske perspektive je za krepitev državotvorne drže pomembno znanje, ki se nanaša na začetke oblikovanja Slovencev in slovenske državnosti od programa Zedinjene Slovenije do osamosvojitve in nastanka samostojne slovenske države, pa tudi znanje, ki se nanaša na razvoj demokratične oblike vladavine in institucij povezanih z njo, kot so razvoj parlamenta, delitve oblasti na zakonodajno, sodno in izvršno, na razvoj političnih strank, človekovih pravic in svoboščin, zapisanih v ustavah, kot temeljnemu državnemu dokumentu. Z vidika nacionalne zgodovine je zato pomembna tudi parlamentarna izkušnja Slovencev, ki se začne v habsburški monarhiji, s posebnostmi nadaljuje v prvi in drugi Jugoslaviji, sledi obnova večstrankarskih volitev in parlamentarne demokracije v času osamosvajanja Slovenije, dolgotrajna in še nedokončana politična tranzicija, ki se kaže tudi v odgovorih učencev v mednarodni raziskavi državljske vzgoje in izobraževanja (ICCS) iz leta 2022. Raziskava namreč kaže na padec zaupanja mladih v državne institucije kot sta državni zbor in vlada bolj kot je mednarodno povprečje. Nizko zaupanje v delovanje državnega zbora kot temeljne institucije parlamentarne demokracije kaže na slabše razvito državotvorno držo, ki je posledica posebnosti parlamentarne in demokratične izkušnje Slovencev od 19. stoletja dalje.

Za krepitve državotvorne drže z zaupanjem v parlamentarno demokracijo in državne institucije se zato pri pouku izpostavi pridobitve, kot je sprejemanje zakonodaje s širjenjem človekovih pravic in svoboščin, ustvarjanje pogojev za gospodarski razvoj, ki omogoča širjenje blaginje in učinkovito skrb za družbene skupine, ki jo potrebujejo. Jasno je treba opozoriti na avtorske in totalitarne sisteme, ki kršijo človekove pravice in svoboščine, blaginja pa je omejena na izbrance in podpornike takšnih sistemov.

Na krepitev državotvorne drže se nanaša tudi t. i. skupni cilj *Jezik, državljanstvo, kulturna in umetnost*, in sicer *področje državljanstva*, ki je bilo vključeno v prenovu vseh učnih načrtov. Gre za kompetenco, da se znanje različnih predmetov uporabi za kritično mišljenje in za aktivno državljansko držo, ki bo

omogočala soočanje z izzivi na lokalni, državni in globalni ravni. Izpostaviti je treba, da se državljska in državotvorna drža ne izključujeta. Državljska drža se nanaša na aktivnega državljana, ki kritično spremlja delovanje oblasti, se angažira v civilni družbi in prostovoljstvu, zagovarja spoštovanje demokracije in človekovih pravic. Državotvorna drža pa poudarja tudi stabilnost in obstoj države. Obe sta pomembni za razvoj stabilne in demokratične države.

Cilji panela:

- predstaviti načine spodbujanja državotvorne države z obravnavo zgodovinskih dogodkov, ki so Slovence povezali;
- raziskati, kakšna je bila demokratična in parlamentarna izkušnja Slovencev;
- spoznati odnos Slovencev do različnih držav, v katerih so živeli in dinastij, voditeljev ter državnikov v 19., 20. in 21. stoletju, ki so jim vladali;
- ponazoriti načine spodbujanja pripadnosti skupni slovenski državi v etnično heterogenih razredih;
- razčleniti, kako s spodbujanjem kulture spominjanja krepi državno pripadnost in s tem državotvorno držo.

Teme panela:

- Spodbujanje državotvorne države z obravnavo zgodovinskih dogodkov, ki so Slovence povezali (Zedinjena Slovenija, tabori in čitalnice, Majniška deklaracija 1917 z deklaracijskim gibanjem, osamosvojitve Slovenije).
- Demokratična in parlamentarna izkušnja Slovencev (obnova parlamentarnega življenja v habsburški monarhiji v letih 1860 (oktobrska diploma) in 1861 (februarski patent), uvedba splošne volilne pravice za moške leta 1907, parlamentarna izkušnja v prvi Jugoslaviji v 20. letih 20. stoletja, delovanje t. i. ljudske demokracije v drugi Jugoslaviji, obnova parlamentarne demokracije in politična tranzicija v samostojni Sloveniji).
- Odnos Slovencev do habsburške monarhije, prve in druge Jugoslavije, do samostojne slovenske države, do vladarskih dinastij, političnih voditeljev in državnikov.
- Spodbujanje pripadnosti skupni slovenski državi v etnično heterogenih razredih z različnimi sodobnimi učnimi strategijami (avtentično učenje, izkustveno učenje, projektno učno delo, muzejsko učno delo idr.).
- Krepitev državotvorne države s spodbujanjem kulture spominjanja in pozitivne identifikacije s slovensko državo (spominske učne ure in spominski dnevi ob obeleževanju državnih praznikov, vključevanje pričevanj (virov prve roke), po sledih spomenikov in spominskih obeležij, muzejskih zbirk v muzejih in muzejih na prostem ipd.).

3. Digitalno državljanstvo: vpliv razvoja digitalne tehnologije in svetovnega spleta na mlade

Opis panela

V panelu bo poudarek na digitalnem državljanstvu. Poglobili se bomo v vpliv digitalne tehnologije in svetovnega spleta na naše mlade. Izkustveni svet otrok in odraslih je danes precej drugačen, kot je bil v devetdesetih letih prejšnjega stoletja. Družbene spremembe pod vplivom tehnološkega razvoja so prodrle v vse pore življenja. Digitalni svet je postal vzporedna virtualna resničnost naše družbe. Obstoječim pravilom v fizični družbi se pridružujejo pravila digitalne družbe, s katerimi si prizadevamo razviti proaktivnega in odgovornega državljana, tako v fizičnem kot virtualnem svetu. Pomemben del vsakdanjega življenja je postala digitalna tehnologija in svetovni splet, saj omogoča hitro deljenje informacij in povezovanje ljudi po vsem svetu na družbenih omrežjih in različnih platformah. Govorimo o značilnostih generacij x, y, z in njihovih pogledih na uporabo digitalne tehnologije pri vsakodnevem življenju in možnih škodljivih vplivih. Pojavljajo se tudi različne lažne novice, ki zavajajo, so napačne ali namerno izmišljene informacije. Ob tem se zastavi vprašanje, kakšne dejavnosti pripraviti zanje v šoli in kakšne metode so primerne, da bomo pri delu z njimi uspešni. V zadnjem času ima na nas, naše

delo, učenje, komunikacijo, zabavo in mobilnost vse večji vpliv tudi umetna inteligenca, kjer se zastavlja vprašanje odgovornega ravnanja posameznika v družbi. Prav tako danes na družbenih omrežjih posamezniki ali skupine z veliko sledilci vplivajo na oblikovanje razmišljanja in delovanja skupnosti ob različnih pojavih, pri čemer se oblikujejo novi vrednostni sistemi družbe. Ob tem se zastavljajo tudi različna vprašanja o varovanju zasebnosti, nadzoru podatkov, vplivu digitalne tehnologije na vsakodnevne navade posameznika, na njegovo psihično in fizično zdravje ter skrbi za okolje. Ob vseh teh vprašanjih razmišljamo, katere vsebine naj še posebno skrbno obravnavamo pri pouku in na kakšen način naj pristopamo k poučevanju in učenju mladih. Več o pristopih bodo spregovorili predavatelji z različnimi temami, ki skupaj tvorijo kompleksno digitalno kulturo, katera lahko vpliva z dobrimi ali s slabimi zgledi na mlade.

Cilji panela:

- seznaniti se s pomenom razvoja digitalnega državljanstva,
- seznaniti se s primerom dobre prakse uporabe digitalne tehnologij,
- seznaniti se z različnimi vplivi digitalne tehnologije na posameznika.

Teme panela:

- Vpliv družbenih omrežij na identiteto in vrednote mladih
- Umetna inteligenca in etika digitalnega državljanstva
- Kje so meje odgovorne rabe AI v šoli, pri delu, vsakdanjem življenju?
- Kako različne generacije dojemajo in uporabljajo digitalno tehnologijo?
- Kako mlade opremiti z znanji in veščinami prepoznavanja lažnih novic, manipulacije?

4. Trajnostnost in etika (potrošništvo in mladi)

Opis panela

Vsebinski okvir panela opredeljuje trajnostni razvoj kot koncept, ki zagotavlja zadovoljevanje sedanjih potreb brez ogrožanja sposobnosti prihodnjih generacij, da zadovoljijo svoje potrebe. Gre za holističen pristop k razvoju, ki upošteva ekonomske, socialne in okoljske vidike. To pomeni odgovorno ravnanje z viri, zmanjševanje emisij toplogrednih plinov, uporabo obnovljivih virov energije in spodbujanje krožnega gospodarstva. Prav tako vključuje socialno pravičnost, enakost dostopa do virov in priložnosti ter spoštovanje človekovih pravic.

S trajnostnim razvojem usklajene ali zgrešene življenjske prakse lahko vzpodbude k razmisleku in akciji v doseganju življenjsko pomembnega cilja: osebno odgovorno ravnanje v rabi prostora in domišljeno sklepanje kompromisov med tem, kaj ljudje želimo in kaj prostor (lokalni, regionalni, planetarni) zmore z vidika trajnostnega sonaravnega razvoja. Rezultat je močno socio - ekonomska in okoljska osveščenost ter državljska pripravljenost za posameznikov osebni angažma pri reševanju problemov.

V kontekstu trajnostnega razvoja igra etika ključno vlogo pri oblikovanju politik, poslovnih praks in osebnih odločitev. Gre za vprašanje moralne odgovornosti do sedanjih in prihodnjih generacij ter do okolja, v katerem živimo.

Stabilizirati podnebne spremembe in ohranjati biotsko raznovrstnost bo možno le, če se bo celotna družba zavedala vzrokov in posledic lastnega ogrožanja in bo sposobna spremeniti dobronamerni del svojih razvad, navad in vedenjskih vzorcev. Pomembno je torej zaznavanje nevarnosti onesnaževanja in degradacije okolja za sebe in druge.

Pri oblikovanju učinkovitejše naravovarstvene zavesti in oblikovanju vrednot je potrebno dati več možnosti mladim. Mladi za svoja prepričanja in stališča potrebujejo več argumentov, zato je izobraževanje tudi priložnost za oblikovanje ekološke/okoljske etike, saj lahko ta pripomore k sistematičnosti in argumentiranemu oblikovanju okolju prijaznih stališč. Predvsem vplivati na stališča in vrednote mladih za oblikovanje nove ekološke paradigme, ki bi izhajala iz ekologiji naklonjenega obnašanja mladih. To obnašanje vključuje tudi in predvsem varstvo narave in vsega tistega, kar je z njo povezano.

Cilji panela:

- seznaniti se s konceptom trajnosti, povezanost lastnih vrednot in vrednot družbe s trajnostnostjo;
- na primerih se seznaniti s pomenom sovladovanja vseh stebrov trajnosti za kakovostno bivanje na Zemlji ter za ohranitev življenjskih okolij na njej;
- seznaniti se s konkretno dejavnostjo, ki prispeva k uresničevanju trajnosti globalno oziroma v lokalnem okolju.

Teme panela:

- Podnebne spremembe
- Trajnostnost skozi projekte (globalno)
- Trajnostnost v lokalnem okolju
- Razvoj etike in vrednot trajnosti pri mladih
- Vrednote prostora kot del trajnosti

5. Kako dati glas mladim: od besed k dejanjem

Opis panela

Panel bo osvetlil pomen ustvarjanja spodbudnega in varnega okolja, kjer lahko mladi aktivno izražajo svoje mnenje, predlagajo pobude in soustvarjajo spremembe. Aktivno državljanstvo se ne razvija zgolj skozi teorijo, temveč predvsem skozi konkretne izkušnje, participativne projekte in iniciative, pri katerih mladi prevzemajo odgovornost in aktivno sodelujejo v procesih odločanja.

V panelu bomo raziskali, kako lahko mladi razvijajo ključne veščine, kot so kritično mišljenje, odgovornost, sodelovanje in proaktivnost, ter kako jih lahko pri tem podpiramo odrasli – učitelji, mentorji, mladinski delavci in širša skupnost. Ključno je, da jim zagotovimo priložnosti za izražanje in rast, ne da bi jim vsiljevali vnaprej pripravljene rešitve. S pomočjo participativnih metod, pripovedovanja zgodb in izmenjave dobrih praks bomo odkrivali, kako lahko mladim omogočimo večji vpliv na okolje, v katerem živijo in delujejo.

Cilji panela:

- **okrepiti glas mladih** – raziskati, kako ustvariti prostor, kjer se njihovo mnenje sliši in upošteva;
- **poudariti pomen izkustvenega učenja** – kako se mladi skozi konkretne aktivnosti učijo proaktivnosti, odgovornosti in vodenja;
- **izmenjati dobre prakse** – predstaviti primere uspešnih mladinskih iniciativ v šolskem in širšem družbenem okolju;
- **raziskati vlogo odraslih** – kako lahko mentorji in učitelji podpirajo mlade s spodbudo, zaupanjem in usmerjanjem;
- **spodbuditi akcijo** – predstaviti konkretne korake in ideje, kako lahko mladi povečajo svojo vključenost in vpliv.

Teme panela:

- Enakost spolov pri participaciji mladih
- Participativne metode za aktivno vključevanje mladih
- Etika pri vključevanju mladih v procese odločanja
- Vloga izobraževalnega sistema pri spodbujanju aktivnega državljanstva
- Izkustveno učenje kot orodje za krepitev participacije mladih

6. Vzgoja za mir in solidarnost: živeti za kulturo miru

Opis panela

Panel *Živeti za kulturo miru* bo raziskoval, kako lahko prosocialnost – razumevanje sožitja, sprejemanje različnosti, kultura dialoga in povezanost v skupnosti – prispeva h krepitvi državljskih kompetenc mladih.

Panel bo izhajal iz ugotovitev raziskave ICCS 2022, ki je zaznala upad zanimanja slovenskih osnovnošolcev za družbena vprašanja in zaupanja v institucije. Vzgoja za mir ni zgolj teoretični koncept, temveč vrednota in praktična predispozicija, ki jo mladi ponotranjijo skozi aktivno delovanje v dobro posameznikov, skupin in družbenih ciljev. Razpravljali bomo, kako te ugotovitve nasloviti v pedagoškem procesu in vzgoji za odgovorno državljanstvo.

Osrednja tema panela bo kultura miru kot proces, ki spodbuja pozitivno vzajemnost in gradi kakovostne medosebne ter družbene odnose. Ključno pri tem je ohranjanje identitete, avtonomije in ustvarjalnosti vseh vpletenih – učencev, učiteljev, staršev in širše skupnosti. Panel bo raziskal, kako lahko redne pedagoške aktivnosti pomagajo, da "živeti za mir" postane notranji slog vedenja, razmišljanja in čutenja – *modus vivendi et operandi*. Solidarnost bo obravnavana kot kultura dajanja in sprejemanja, ki krepi občutek skupnosti in spodbuja mlade k aktivnemu sooblikovanju družbe.

V dopoldanskem in popoldanskem delu bomo predstavili primere odlične prakse, ki spodbujajo prosocialno vedenje, ter poglede učencev na vlogo miru in solidarnosti pri njihovem razvoju v odgovorne državljanke. Panel bo povezal vzgojo za mir z aktualnimi posodobitvami učnih načrtov in katalogov znanja, kjer se državljanstvo umešča kot skupni kroskurikularni cilj. Skozi moderirano razpravo bomo iskali poti, kako vzgojne pristope prilagoditi sodobnim izzivom, kot so upad zaupanja v institucije in naraščajoča družbena polarizacija.

Panel bo učiteljem ponudil konkretna orodja in strategije za vključevanje vzgoje za mir in solidarnost v pouk, s ciljem spodbuditi mlade k trajnostnemu in odgovornemu delovanju v družbi.

Cilji panela:

- predstaviti kulturo miru kot proces krepitve prosocialnosti in državljskih kompetenc mladih, skladno z ugotovitvami ICCS 2022;
- raziskati, kako lahko vzgoja za mir in solidarnost prispeva k vzpostavljanju pozitivne vzajemnosti in kakovostnih družbenih odnosov;
- pripraviti učitelje na vključevanje vzgoje za mir in solidarnost v učne načrte kot del skupnega kroskurikularnega cilja državljanstva;
- spodbuditi izmenjavo pedagoških praks, ki krepijo kulturo dialoga, sprejemanja različnosti in odgovornega delovanja;
- osvetliti poglede učencev na mir in solidarnost skozi raziskave ter konkretne primere iz prakse.

Teme panela:

- Razvijanje prosocialnega vedenja skozi skupinske projekte – Kako z dejavnostmi, kot so prostovoljstvo ali reševanje konfliktov, okrepiti solidarnost in občutek skupnosti med učenci.
- Dialog kot orodje za mir – Praktične metode za učenje kulture dialoga, ki spoštuje različnosti in spodbuja medsebojno razumevanje.
- Povezovanje vzgoje za mir z družbenimi izzivi – Vključevanje tem, kot so trajnostni razvoj ali zaupanje v institucije, v učne ure za krepitev državljske zavesti.
- Spodbujanje avtonomije in ustvarjalnosti pri reševanju konfliktov – Aktivnosti, ki učence učijo mirnega reševanja sporov ob ohranjanju lastne identitete.
- Ustvarjanje kulture dajanja v razredu – Primeri nalog, ki učence spodbujajo k solidarnosti, npr. skupno ustvarjanje za družbeno korist (zbiralne akcije, ozaveščanje).

7. Demokracija in človekove pravice

Opis panela

Osredotočili se bomo na to, kako v hitro spreminjajoči se sodobni družbi, polni raznovrstnih izzivov, poučevati človekove pravice, demokratične vrednote in temeljna načela pravne in socialne države skozi različne tematske sklope oz. področja družbenega življenja (delo, množični mediji in komunikacije, vzgoja in izobraževanje, dolgožive družbe, spol, migracije, ekološka vprašanja, zdravje).

Globalizacija, migracije, tehnološki razvoj in drugi kompleksni družbeni procesi vplivajo na spreminjanje razmerij moči v družbi in v svetu ter na poglobljanje družbenih neenakosti med državami in znotraj držav. Posledice spremenjenih razmerij ekonomske in politične moči v svetu in v samih demokratičnih sistemih so velikokrat povezane z uveljavljanjem, ohranjanjem in zaščito temeljnih, političnih in socialnih pravic – žal gre velikokrat za njihovo omejevanje in degradacijo.

Največkrat so tveganju revščine in socialni izključenosti ter ogroženosti temeljnih pravic izpostavljene najbolj diskriminirane in najranljivejše skupine: otroci, etnične manjšine, priseljenci in njihovi potomci, starejši, ljudje z nizkimi dohodki, Romi, LGBTQI+ osebe, invalidi – še zlasti ženske v vseh teh skupinah, zato je ozaveščanje o zagotavljanju enakosti in nediskriminaciji (de facto in de iure) pri mladih pomemben del izobraževanja.

Večanje politične odtujenosti in nezainteresiranosti, druginja in ekonomska neenakost prebivalstva krepijo porast antidemokratičnih in populističnih sil, zato je nujno, da mlade informiramo, ozaveščamo in spodbujamo k sprejemanju in varovanju človekovih pravic, svoboščin, dolžnosti ter načel in norm demokratičnih političnih sistemov.

V polariziranih družbah (kot je Slovenija) je še posebej pomembno, da pri pouku poudarjamo sprejemanje raznolikosti posameznikov in posameznice, upoštevanje različnih mnenj, spoštljivi govor in spoštovanje dostojanstva vseh, ne glede na osebne in druge okoliščine.

Za ohranjanje demokracije in varovanje človekovih pravic so ključnega pomena dobro informirani, odgovorni, zavzeti in dejavni posamezniki in posameznice in vloga šole je pri oblikovanju le teh izjemno pomembna. Navedene vsebine lahko smiselno umeščamo v pouk primarno pri pouku sociologije, pri drugih predmetih in vsebinskih sklopih v srednji šoli, ob upoštevanju starostnih posebnosti pa tudi v osnovni šoli; vpeljujemo jih lahko pri medpredmetnem sodelovanju, pri dodajanju skupnih ciljev v pouk, pri tem pa uporabljamo sodobne didaktične pristope in metode ter oblike dela, ki temeljijo na aktivnostih učencev.

Cilji panela:

- razpravljati o spremembah v razmerjih ekonomske in politične moči v svetu in njihovih posledicah, tudi v povezavi z izobraževanjem, delom, vprašanjem repatriarhalizacije idr.;
- osvetliti izzive demokratične, pravne, socialne države v spremenjenih razmerjih moči in stališča mladih do teh izzivov in pomembnih vprašanj v družbi;
- razpravljati o različnih oblikah družbenih neenakosti in njihovih učinkih na izobraževanje, zdravje, zaposlovanje ipd.;
- predstaviti novejša teoretična in aktualna empirična raziskava in izmenjavo kakovostnih pedagoških praks.

Teme panela:

- Spremenjena razmerja družbene moči (npr. v političnem, ekonomskem, medijskem, globalnem prostoru), populizem in demokracija
- Družbene neenakosti in človekove pravice (temeljne, politične, socialne)
- Primeri dejavnosti, ki spodbujajo sprejemanje raznolikosti, dostojanstva in spoštljivi govor

8. Migracije in medkulturnost v Sloveniji od druge polovice 60. let 20. stoletja do danes

Opis panela

V panelu bomo predstavili zgodovinske vzroke in posledice migracijskih tokov na ozemlju današnje Slovenije, s precej dolgim zgodovinskim ozadjem, ki sega v čas druge polovice 19. stoletja. V panelu pa se bomo osredotočili na migracijske tokove druge polovice 60. let 20. stoletja, ko so Slovenci, tedaj še kot Jugoslovani, množično odhajali na delo v Nemčijo, Avstrijo in druge zahodne evropske države. Tedaj so se namreč zaradi naraščajoče gospodarske krize in pomanjkanja deviz komunistične oblasti odločile nekoliko bolj odpreti meje države. Zaradi bega Slovencev v želji za boljšim zaslužkom, se je pojavilo precejšnje pomanjkanje delovne sile v tedaj še počasi razvijajoči se industriji in drugih dejavnostih. Od konca 60. let, še zlasti pa v 70. letih 20. stoletja, ko se je gospodarstvo krepilo spričo ugodnih kreditov s tujine, smo bili tudi priča "uvozu" nekvalificirane delovne sile iz južnih jugoslovanskih republik. Ta se je zaposlovala zlasti v gradbeništvu. Porast števila tujerodnega prebivalstva sovpada s poskusom integracije le-tega v slovensko družbo, kar je vidno še zlasti po letu 1991, ko je bila razglašena samostojna Slovenija. Prva leta osamosvojitve so prinesla gospodarsko prestrukturiranje in porast brezposelnosti, kar je doseljevanje v Slovenijo za nekaj časa umirilo. Migracijski tokovi pa se še v večji meri ponovno okrepijo po letu 2004 z vstopom Slovenije v Evropsko unijo. Tako po eni strani beležimo nov val selitev mlade in izobražene delovne sile iz Slovenije v Evropo in ZDA (pa tudi na druge kontinente), po drugi strani pa priseljevanje tujcev, ne le z Balkana, pač pa tudi iz bolj oddaljenih dežel, v naš nacionalni in kulturni prostor. V panelu bomo skozi interaktivne in raznolike primere spoznali primere dobrih in slabih praks integracije ter poskušali razumeti vzroke zanje, kot tudi nakazati možne rešitve.

Cilji panela:

- spoznati vzroke za migracijske tokove na ozemlju današnje Slovenije zadnjih 60 let;
- na primerih preučiti razloge za izseljevanje v 60. letih 20. stoletja in danes;
- spoznati imigracijske tokove, vzroke zanje;
- razumeti integracijske procese in ugotavljati, zakaj ti niso vedno uspešni;
- iskati rešitve za uspešno vključevanje migrantov v družbo.

Teme panela:

- Migracije Slovencev v države Zahodne Evrope od konca 60. let 20. stoletja do osamosvojitve Slovenije
- Vzroki in posledice migracij na ozemlje Slovenije v času Jugoslavije
- Mladi, priložnosti Evrope in globalnega sveta
- Slovenija kot druga Švica? Mit ali nekaterim resnica

Razširjeni povzetek prispevka

NASLOV RAZŠIRJENEGA POVZETKA (VELIKE ČRKE)/TITLE OF THE EXTENDED ABSTRACT:

Ime in priimek avtorja/avtorjev (z morebitnim akademskim nazivom):

Ime inštitucije zaposlitve:

E-naslov/naslovi avtorja/avtorjev:

Pet ključnih besed:

Five key words:

Razširjeni povzetek referata (500 besed)

Abstract (150 words)

Glavni viri in literatura/Main References (5 references max)

Priloga

Navajanje opomb, virov in literature

Navajanje opomb

Kadar navajamo dognanja drugih avtoric in avtorjev – ali jih navajamo dobesedno ali povzemamo ali parafraziramo – moramo to v besedilu podpreti s citiranjem.

	Avtor naveden v oklepaju	V kontekstu besedila
En avtor	(Štih, 2003)	Štih (2003) piše ...
Dva avtorja	(Pečjak in Gradišar, 2012)	Pečjak in Gradišar (2012) navajata ...
Trije avtorji	Prva omemba: (Štih, Simoniti in Vodopivec, 2016) Nadaljnje omembe: (Štih idr., 2016)	Prva omemba: Štih, Simoniti in Vodopivec (2016) omenjajo ... Nadaljnje omembe: Štih idr. (2016) so ugotovili ...
Več kot trije avtorji	(Avbelj idr., 2019)	Avbelj idr. (2019) pišejo ...
Dobesedni prepis iz vira	(Sicherl Kafol, 2008, str. 9)	Sicherl Kafol (2008, str. 9) opredeljuje medpredmetno povezovanje kot celostni didaktični pristop, ki » <i>pomeni horizontalno in vertikalno povezovanje znanj, vsebin in učnih spretnosti ...</i> «.
Sekundarni viri (če nimamo možnosti dostopa do primarnega vira)	(Halbwachs, 1966, v Wutti, 2021)	Halbwachs (1966, v Wutti, 2021) razlaga ...
Anonimne objave	(Zakon o gimnazijah, 1996)	Zakon o gimnazijah (1996) predpisuje ...
Vir podatkov za izris zemljevidov, grafiknov in preglednic navajamo pod prikazi	Zemljevid 1: Rusija in Ukrajina na zemljevidu Evrope Vir: Natural Earth Data, 2022	Kot je razvidno iz Zemljevida 1, smo ... [ali] ... kot kažejo rezultati analize (gl. Zemljevid 2), je ...
Avtorstvo lastnih fotografij navajamo pod vsako fotografijo	Slika 1: Naslov Avtor: Ime Priimek, leto	
Avtorstvo oz. vir fotografij	Slika 2 in 3: Naslov slik Vir: Navedba vira, leto	
Ideja, ki jo posreduje več avtorjev	(Štih, 2000; Eržen Firšt, 2009)	
Avtor(ji) več del v istem letu	(Brodnik, 2018a, 2018b)	Brodnik ... (2018a in 2018b)

Navajanje virov in literature

Uporabljena literatura in viri naj bodo navedeni na koncu članka oz. prispevka. Mednje umestite le tisto literaturo in vire, ki ste jih v besedilu uporabili oz. na katere se v besedilu dejansko sklicujete. Za navedbo uporabite [APA standard](#).
Navajanje virov

Vire se navaja v skladu s predpisi posameznega arhiva. Če posebnih zahtev arhiva ni, pa se upošteva naslednje elemente:

Arhiv (ustanova), oddelek, številka fascikla/škatle: Vsebina.

Arhiv Republike Slovenije, Zbirka listin, št. 5292, 06. 04. 1353: Pečat k listini Albrehta IV. grofa Goriško-Tirolskega. Listina s pečatom je bila izdana 6. aprila 1353.

Navajanje literature

Literaturo navajamo po 7. izdaji [APA standarda](#) (2020), po abecedi in jih ne številčimo ali kako drugače označujemo. Navedbo vira zaključimo s piko, razen takrat, ko gre za elektronski vir. V nadaljevanju navajamo najbolj pogoste primere navajanja literature v reviji Zgodovina v šoli po APA standardu.¹

Tiskane monografske publikacije

Priimek, začetnice imena. (leto). *Naslov*. Založnik.

Priimek, začetnice imena. (ur.) (leto). *Naslov*. Založnik.

Pečjak, S. in Gradišar, A. (2012). *Bralne učne strategije* (2., razširjena in dopolnjena izd.). Zavod RS za šolstvo.

Trškan, D. (ur.). (2016). *Oral History Education. Dialogue with the Past*. Ljubljana: Slovenian National Commission for UNESCO.

Opomba: Pri monografijah z enim do vključno 20 avtorji navajamo vse avtorje; če je avtorjev 21 ali več, navedemo prvih 19, sledi tropičje in zadnji na publikaciji navedeni avtor.

Elektronske monografske publikacije

Priimek, začetnice imena. (leto). *Naslov*. URL

Priimek, začetnice imena. (leto). *Naslov*. DOI

Brodnik, V. (ur.). (2018). *Spodbujanje razvoja veščin dela z viri s formativnim spremljanjem*. Zavod RS za šolstvo. <https://www.zrss.si/pdf/VescineDelazViri.pdf>

Zgaga, P. (ed.). (2019). *Inclusion in education: reconsidering limits, identifying possibilities*. Peter Lang. <https://doi.org/10.3726/b15452>

Anonimne monografske publikacije

Publication manual of the American Psychological Association: the official guide to APA style (7th ed.). (2020). American Psychological Association.

¹ Za oblikovanje zapisa citirane literature se uporabi naslednje Wordovo orodje: meni Osnovno – Odstavek – Poravnava: levo – Zamikanje: viseče.

Diplomska, magistrska ali doktorska dela

- Brodnik, V. (2013). *Didaktično-metodološka struktura gimnazijskih učnih načrtov za predmet zgodovina na Slovenskem od začetka 20. stoletja do danes*. [Doktorska disertacija]. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.
- Petrič, T. (2017). *Slovenska osamosvojitvena vojna v Vipavski dolini – spomini in pričevanja pripadnikov teritorialne obrambe*. [Diplomsko delo]. Univerza v Novi Gorici, Fakulteta za humanistiko.
- Šlosar, K. (2018). *Spoznajmo novejšo zgodovino ilirskobistriškega območja : ekskurzija za 9. razrede osnovnih šol*. [Magistrsko delo]. Univerza v Kopru, Fakulteta za humanistične študije. <https://repozitorij.upr.si/Dokument.php?id=17788&lang=slv>

Učni načrti in drugi kurikularni dokumenti

- Učni načrt. *Ekonomska zgodovina: ekonomska gimnazija: izbirni predmet (35 ur)* (2020). Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport: Zavod RS za šolstvo. http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2020/programi/media/pdf/ucni_nacrti/2020/ekonomska_zgodovina.pdf
- Učni načrt. *Zgodovina: splošna gimnazija: obvezni predmet (280 ur)* (2008). Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo. http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2019/programi/media/pdf/un_gimnazija/un_zgodovina_280_ur_gimn.pdf
- Učni načrt. *Program osnovna šola. Zgodovina* (2011). Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo. https://www.gov.si/assets/ministrstva/MVI/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_zgodovina.pdf

Zakonodaja in drugi (pravni) dokumenti

- Pravilnik o preverjanju in ocenjevanju znanja ter napredovanju učencev osnovni šoli. (2013). *Uradni list RS*, št. 52/13. <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV11583>
- Pravilnik o šolski dokumentaciji v srednješolskem izobraževanju. *Uradni list RS*, št. 30/18 in 70/90. <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV13432>
- Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (ZUOPP-1). (2011). *Uradni list RS*, št. 58/11, 40/12 – ZUJF, 90/12 in 41/17 – ZOPOPP. <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5896#>

Poglavje v knjigi oz. zborniku

- Bratož, R. (1999). Začetki oglejskega misijona med Slovani in Avari: nastanek škofov »ad ripas Danubii« in sinoda v Čedadu 796. V Rajšp, V. in E. Brümüller (ur.), *Vilfanov zbornik: pravo, zgodovina, narod* (str. 79–111). Založba ZRC.
- Opomba: Če avtor oz. urednik ni poznan, nadaljujemo zapis z naslovom publikacije (npr. V *Naslov publikacije* (str. xx-xx). Založnik.)

Članki iz tiskanih revij in časopisov

- Priimek, začetnice imena. (Leto). Naslov. *Ime revije, volumen*(številka), prva stran članka– zadnja stran članka.
- Antoličič, G. (2023). Položaj slovenskih vdov, sirot in vojnih invalidov v času prve svetovne vojne in prvih let po njej. *Zgodovina v šoli*, 31(1), 11–18.

- Dular, A. (2023). Frankfurtski knjižni sejmi in naši kraji. *Zgodovinski časopis*, 77(3-4), 360–378.
- Kralj, V. (2017). Postopno vključevanje kompetence učenje učenja v pouk zgodovine. *Vzgoja in izobraževanje*, 48(3), 41–46.

Elektronski članki

- Priimek, začetnice imena. (Leto). Naslov. *Ime revije*, volumen(številka), prva stran članka– zadnja stran članka. <http://www.xxxxxxx>
- Opomba: za navedeno spletno povezavo pike ne pišemo.
- Wutti, D., Hartmann, E, Danglmaier, N. (2022). Peršmanova domačija v Železni Kapli/Bad Eisenkappel kot mednarodni kraj spominjanja. *Zgodovina v šoli*, 30(1), 2–10.
<https://www.sistory.si/11686/58253#page=4>

Spletne strani (z avtorjem in datumom objave, s skupinskim avtorjem in brez datuma objave)

- Videmšek, B. (26. 12. 2023). *Na človeški šahovnici mir nima nikakršne možnosti*. Delo.si.
<https://www.delo.si/novice/svet/na-cloveski-sahovnici-mir-nima-nikakrsnih-moznosti/>
- Zavod RS za šolstvo. (b. d.). *Formativno spremljanje*. <https://www.zrss.si/strokovne-resitve/ponudba-resitev/formativno-spremljanje>
- UNESCO. (b. d.). *Charting together for Education to #SaveOurFuture*.
<https://en.unesco.org/news/charting-together-education-saveourfuture>

Wikipedia

- Naslov slike, vir slike.
- Cerkev Gospe Svete na Gosposvetskem polju. (Vir slike: ©Johan Jaritz/Wikipedia.)

Besedilo, ustvarjeno s pomočjo umetne inteligence – navajanje po APA 7

Če ste pri nastajanju dela uporabili orodja, ki temeljijo na umetni inteligenci, jih zaradi verodostojnosti pravilno citirajte in navajajte med viri ter ustrezne informacije oddajte v prilogi prispevka oz. članka.

Uporaba umetne inteligence (v nadaljevanju UI) med besedilom:

(OpenAI, 2024) ali OpenAI (2024)

Navedba v seznamu uporabljenih virov in literature:

Avtor UI. (leto uporabe). *Ime uporabljene UI* (verzija – datum) [tip ali opis modela uporabe]. Spletna povezava do uporabljenega modela UI

Primer:

OpenAI. (2024). *ChatGPT* (17. januar) [jezikovno urejanje besedila]. <https://chat.openai.com/>

Priloga:

Avtor UI. (leto uporabe). *Ime uporabljene UI* (verzija) [tip ali opis modela uporabe]. Spletna povezava do uporabljenega modela UI

Ukaz:

»...«

Odgovor orodja umetne inteligence:

»...«

